

1931

Uniek kongres van onafhankelijke arbeidersorganisaties in de Sovjet-Unie

door Poul Funder Larsen

Begin mei dit jaar trad Novokuznetsk, de grootste stad in het hooggeïndustrialiseerde mijngebied Koezbass, op als gastvrouw van het eerste algemene vakbondskongres van onafhankelijke arbeidersorganisaties.

Novokuznetsk en de hele Koezbass (bijna 4000 kilometer ten zuidoosten van Moskou) manifesteerden zich als het centrum van de arbeidersbeweging in de Sovjet-Unie toen tienduizenden arbeiders uit de mijnen en de metaal-industrie in juli 1989 in staking gingen; een staking die zich ook verbreidde naar de andere mijngebieden in de Sovjet-Unie. Een verslag van een eerste poging tot gezamenlijke oppositie.

Na afloop van de mijnstakingen van 1989 werden de stakingscomitees omgevormd in meer perma-

nente structuren zoals arbeiderscomitees. Tijdens een conferentie in november 1989 werd een politieke organisatie van arbeiders, de Unie van Werkers van de Koezbass (STK), opgericht. Deze organisatie vertoont zowel trekken van een politieke partij als van een vakbond.

Sinds de stakingen zijn er voortdurend spanningen geweest tussen de arbeiderscomitees en het apparaat van de Kommunistiese Partij (CPSU) in de Koezbass, dat getracht heeft de activiteiten van de arbeiders tegen te houden. Er zijn verschillende beoordelingen van de krachtsverhoudingen in deze strijd. Op het kongres gaf een arbeider uit de Koezbass als zijn visie op de situatie na de verkiezingen voor de sovjets: *“gedurende negen maanden bestaan wij naast de lokale Sovjets. Een tijdlang waren er twee machten, nu zijn we in de oppositie. Maar we hebben een brede steun bij het volk.”*

In ieder geval waren de arbeiderskomitees van de Koezbass de drijvende kracht in de organisatie van het kongres. De arbeiders van deze streek bepaalden het verloop, in ieder geval numeriek, met iets meer dan 50 procent van de meer dan 300 afgevaardigden.

Live op de televisie Het kongres kwam bijeen in het centrum van het zwaar vervuilde Novokuznetsk, in een konferentiehal die tot dan toe vooral voor partijbijeenkomsten werd gebruikt. Een groot deel van de Sovjetpers was aanwezig op het kongres - met de Pravda, Trud, en Argumenti i Fakti op de eerste rijen - en delen van de kongreshandelingen kwamen live op de televisie.

Behalve de deelnemers van Koezbass waren er groepen uit de andere belangrijkste mijn(en stakings-)gebieden in Donbass, Karaganda en Vorkuta. Er waren ook delegaties van de grote industriële centra in de Oeral en West Siberië (Sverdlovsk, Chelyabinsk, Novosibirsk) en verschillende groepen zowel uit Moskou, Leningrad, Gorky en Kiev als uit het Baltiese gebied en Azerbeidjan.

Bijna 70 procent van de deelnemers bestond uit mannelijke arbeiders. De gemiddelde leeftijd lag verrassend hoog: 81 procent was ouder dan 30 jaar en de meesten waren tussen de 35 en 45 jaar. Al bij de opening van het kongres braken discussies los over de verkiezing van een redaktiekommissie, die belast zou worden met het herschrijven en ontwerpen van resoluties. Het voorstel van de voorzitters, twee leiders van de STK, Vyacheslav Golikov en Mikhail Kisljuk en een vertegenwoordiger van de Donetsk mijnwerkers, betekende een overheersende rol van de Moskou-intellektuelen. Verscheidene sprekers bekritiseerden dit en eisten dat er meer arbeiders in zouden komen. Anderen klaagden over één van de leden, een professor uit de Koezbass en naar verluidde een sterke aanhanger van de CPSU. Uiteindelijk werd het voorstel toch aangenomen met ongeveer een kwart van de afgevaardigden tegen.

'De kwestie van eenheid is essentieel' In zijn openingstoespraak benadrukte Vyacheslav Gorlikov de prominente plaats van de arbeidersklasse in de strijd om hervormingen en de noodzaak van eenheid van de arbeidersklasse: *"de centralistische bestuursvorm is een bron van bureaucratie, sociale ongelijkheid en misdaad. In de strijd daartegen zijn de arbeiderskomitees een stap voorwaarts. We zijn van groepen intellectuelen tot een werkelijke arbeidersbeweging gekomen. Deze komitees kunnen een werkelijke hervorming vergemakkelijken. Maar het is noodzakelijk onze krachten te bundelen, eenheid is essentieel. We moeten meedoen in zowel de economische als politieke debatten. We kunnen het economische leven niet veranderen zonder deel te nemen aan de politiek."*

Golikov sprak ook over de markthervorming, waarbij hij uitkwam op een standpunt ten gunste van vrijheid voor de ondernemingen en een markteconomie gekombineerd met sociale zekerheid, hoewel hij niet diep op dit onderwerp inging. Ten aanzien van de doelstellingen van het kongres benadrukten zowel Golikov als Natalya Kotikova (van de Mos-

kouse Arbeidersvereniging en mede-organisator van het kongres) de noodzaak van een federatie, waarin alle zeer heterogene onafhankelijke arbeidersorganisaties samenwerken. Zij wensten dus eerder een beweging van arbeidersorganisaties dan een vrije vakbond of een politieke partij.

Het algemene debat na de toespraken van Golikov en Kotikova vormde een indicatie voor de verschillende ideeën in de opkomende arbeidersbeweging, maar gaf ook een beeld van de diversiteit aan strijd en ervaringen van deze groepen, die over een groot gebied verspreid zijn. De meeste bijdragen werden gekenmerkt door een zeer sterk anti-burokraties sentiment tegen zowel de partijburokraten als de burokraten van de officiële vakbonden (dat terwijl de centrale federatie van vakbonden een van de 'sponsors' van het kongres was).

Burokraten tegen onafhankelijke organisatie

Een afgevaardigde van Novosibirsk begon met een sterke aanval op de landelijke vakbondsleidingen: *"alle burokraten moeten uit de vakbonden gezuiverd worden. We moeten hun methoden aan de kaak stellen en hen publiekelijk veroordelen."* Net als veel anderen vertelde een vertegenwoordiger van de Politieke Klub van Arbeiders in Gorky over plaatselijke burokraten die probeerden om de oprichting van hun organisatie 'Ter Verdediging van de Perestroika' te voorkomen. Hij wees op het Verenigd Front van Werkers, dat gesteund wordt door delen van de vakbonds-burocratie, als een gevaarlijke tegenstander van de democratische arbeidersbeweging, en riep alle arbeiders op de CPSU te verlaten.

De aversie tegen de CPSU vormde een rode draad in veel van de toespraken, zelfs bij de 22 procent van de afgevaardigden die nog steeds hun lidmaatschapskaart van de partij hadden. Een hele serie eisen tegen partij-privileges werd naar voren gebracht, bijvoorbeeld dat 'partij-apparatsjiks' reenschap zouden moeten afleggen van hun spaargelden en dat alle partijpensioenen afgeschaft zouden moeten worden. Zo waren de aanwezigen ook wantrouwend toen Alexander Yevladov, van het Centraal Komitee van de CPSU op het podium kwam om het kongres te begroeten. In zijn korte toespraak sloeg hij een voorzichtige en verzoenende toon aan.

Kontrole over KGB In de huidige politieke konstellatie is de CPSU duidelijk nog steeds de belangrijkste politieke kracht in de Sovjet-Unie dankzij zijn enorme apparaat en overheersende invloed in alle dagelijkse levenssferen. Een vertegenwoordiger van het Marxisties Platform in de CPSU, een linkse oppositie binnen de partij, probeerde dit in één van zijn bijdragen aan de orde te stellen: *"we zullen de partij niet overlaten aan Ligatsjev. Er zijn veel goede kommunisten in de CPSU... Maar de afschaffing van allerhande privileges voor de partijbonzen is een voorwaarde voor verandering."* Hij wees ook op een andere differentiatie binnen de onafhankelijke arbeidersbeweging, even belangrijk als die tussen de CPSU en de oppositie: *"tegenwoordig zijn er twee hoofdtendensen binnen de arbeidersorganisaties: een sociaal-demokratiese en een marxistiese."*

Dit was vooral duidelijk in die delen van de dis-

kussie die gingen over de rol van de markt en de kwestie van arbeiderszelfbestuur in de fabrieken. In een zeer gewaardeerde interventie bracht een afgevaardigde van de Koezbass een redenering naar voren die typies was voor veel van de deelnemers: *"we hebben economische onafhankelijkheid van de regio's nodig. Dit zou gekombineerd moeten worden met een markthervorming na een overgangperiode. Het is waar dat de politieke en economische strijd met elkaar verbonden zijn, maar gedurende een tijd moeten we prioriteit geven aan de economie, dat wil zeggen aan de hervorming van het prijzensysteem. Deze hervorming van de prijzen mag alleen niet leiden tot verarming."* Tegelijkertijd bracht hij zeer populaire politieke eisen naar voren zoals publieke controle over de KGB, ontbinding van de partijscholen en belasting van de instellingen van de CPSU.

Andere sprekers - inclusief een woordvoerder van de Anarcho-Kommunisten - steunden de roep om vrije markthervormingen, maar de discussie over de aard en de gevolgen van deze hervormingen was nooit erg specifiek en de inhoud van de term 'markthervorming' werd niet duidelijk.

Hoe dan ook, verwijzingen naar een 'marktconomie' waren vervat in de uiteindelijke versie van de nogal vage slotverklaring over de nieuwe organisatie: *"de 'Federatie van Arbeiders' spreekt zich uit voor economies zelfbestuur van de ondernemingen en voor de ontwikkeling van gereguleerde marktverhoudingen tezamen met de invoering van brede sociale programma's om het leven van de arbeidersklasse te verdedigen en te verbeteren."* Volgens leidende figuren van links op het kongres waren passages met een meer liberale strekking onder druk van afgevaardigden uit het document verwijderd.

Een terugkerend thema in bijna elke inbreng in het debat was de vraag wat voor type organisatie opgericht moest worden. Een vertegenwoordiger van het poolse Solidarnosc probeerde in zijn toespraak duidelijk die krachten aan te moedigen die dachten in de richting van een onafhankelijke vakbond. Maar gezien de overduidelijke heterogeniteit van de aanwezige delegaties - zowel geografies als kwa beroep en organisatie - ondersteunden de meeste afgevaardigden het concept van een federatie van arbeidersorganisaties.

Historiese stap voorwaarts In dit opzicht leek de delegatie uit de Oeral denkbeelden te ventileren die afweken van die van de meerderheid. In een uiterst heldere bijdrage behandelde de afgevaardigde van het Volksfront Chelyabinsk de organisatiekwestie op een zeer politieke wijze: *"de Russiese Revolutie was een historiese stap voorwaarts, maar de burokraten maakten zich meester van de macht. We staan nu op de drempel van een nieuwe politieke revolutie. Maar die zal niet slagen zonder de arbeidersklasse als de leidende kracht daarin. Gedurende de staking van afgelopen jaar hadden de arbeiders controle over hun bestaan, maar nu is de macht weer in handen van de burokraten. Om daar een eind aan te maken hebben we een arbeidersbeweging nodig. We moeten de krachten die voor het socialisme zijn verenigen."* Andere sprekers uit de Oeral ondersteunden dit standpunt. Eén stelde voor: *"we zouden*

een arbeiderspartij moeten vormen. We hebben daar ook een orgaan voor nodig, een dagblad." Een derde voegde daaraan toe: *"nu hebben we kleine konsesies. Maar onze strijd is gericht tegen het hele systeem. Deze organisatie zou een politieke partij moeten zijn die dat gevecht kan leveren."*

De sociale en politieke achtergrond van deze radikale houding is de ernstige crisis, die de Oeral, het voornaamste industriële centrum van de Sovjet-Unie, doormaakt. Een afgevaardigde van Chelyabinsk legde uit op de perskonferentie: *"in de Oeral zijn de arbeiders niet zo sterk als hier in de Koezbass. Dat komt gedeeltelijk door de vele militaire ondernemingen in de streek. Zij leggen de arbeiders zeer strikte regels op en de mensen zijn bang hun baan kwijt te raken omdat dat een verlies van sociale privileges zal betekenen. De Oeral verkeert ekologies gezien in een zeer slechte toestand, zelfs slechter dan hier. Er is geen democratie in de Oeral tegenwoordig, de strijd voor democratie is daar nog maar nauwelijks begonnen. Gorbatsjov's houding beviel ons helemaal niet toen hij de streek bezocht, zijn toespraken rieken alleen naar diktatuur. De situatie in de hele streek is buitengewoon gespannen."*

Sociaal-Demokraten roepen op tot een brede organisatie

Aan de andere kant van het politieke spektrum waren de vertegenwoordigers van de Sociaal-Demokratiese Associatie, die opriepen tot een zo breed mogelijke organisatie. Een van hen probeerde zelfs het concept van een arbeidersorganisatie op te rekken: *"de taak van deze nieuwe organisatie is om een demokratiese revolutie te vergemakkelijken. Daarom zou die organisatie breed moeten zijn met andere sociale organisaties als leden. De boeren en de intellektuelen zouden ook in de verklaring van deze organisatie opgenomen moeten worden."*

Deze ideeën pasten precies in de puur demokratiese oriëntatie die een deel van de sprekers voorstelden voor de nieuwe organisatie. Gleb Jakunin, een priester en een Volksafgevaardigde die het podium in zijn priestergewaad betrad, bracht dit duidelijk naar voren: *"we hebben een demokratiese masabeweging nodig.. het blok 'Demokraties Rusland' probeert alle demokratiese krachten te bundelen. Jullie zouden je moeten aansluiten. Het idee om een partij op te richten zal alleen maar tot afscheidingen leiden."*

Het was duidelijk op het kongres dat de feitelijke afschaffing van de zesde paragraaf van de Sovjetgrondwet die de leidende rol van de Kommunistiese Partij vastlegt, het hele politieke toneel grondig veranderd heeft. Op de oprichtingsvergadering van de Unie van Arbeiders van de Koezbass in de herfst van 1989, besteedden de afgevaardigden nog veel tijd aan de discussie of ze de term 'politiek' konden gebruiken zonder het risico strafbaar te zijn. Nu is deze voorzichtigheid verleden tijd. Op dit kongres waren verschillende nieuwe partijen en voorbereidende komitees voor nieuwe partijen vertegenwoordigd. Onder hen bevonden zich sociaal-demokraten, anarchisten en verschillende soorten marxisten, zoals Siberiese anarcho-syndikalisten (onder de leus 'voor een vrij Siberië en onafhankelijke vakbon-

den') en de pas opgerichte Marxistiese Arbeiderspartij, Partij voor de Diktatuur van het Proletariaat.

Op de tweede dag werd de basisverklaring van de nieuwe organisatie bediscussieerd. Deze stond duidelijk onder invloed van de sterkste politieke stroming binnen de meerderheid, namelijk een groep van sociaal-demokratiese intellectuelen uit Moskou. De definitieve versie van deze verklaring werd gepresenteerd door een woordvoerder van de recent opgerichte Sociaal Demokratiese Associatie. Vanuit deze hoek werd een voor hen typiese oproep gedaan tot het kongres. Er werd gepleit voor het overboord zetten van alle bolsjewistische ideeën en voor een terugkeer naar de opvattingen van Plekhanov: *"we moeten een coalitie opbouwen"*. Deze opvatting was zowieso populair onder de 'real'-politici op het kongres. Ook de gematigde CPSU-vertegenwoordiger sloot zich op de perskonferentie na afloop hierbij aan: *"de toekomst is voor de coalities"*, zo stelde hij.

Velen van deze gematigde sociaal-demokraten (waaronder leden van de CPSU) hadden graag gewild dat het kongres na deze slotverklaring afgelopen was. Zij wensten heel duidelijk de discussie te beperken en de aannahme van radikalere verklaringen te voorkomen. Dit laatste is ze niet echt gelukt. Dat deze stroming het meest dominant op het kongres was, wijst op twee zaken: ten eerste dat de meeste nieuwe arbeidersorganisaties politiek weinig ontwikkeld zijn en ten tweede dat binnen de huidige politieke situatie in de Sovjet-Unie de sociaal-demokratiese stromingen (soms in samenwerking met delen van het CPSU-apparaat) een behoorlijke invloed kunnen gaan krijgen binnen vele van deze nieuwe groepen.

Delegaties uit zeven republieken De discussies gingen uiteraard voor een belangrijk deel over de brandende kwestie van de strijd voor nationale onafhankelijkheid in het Balties gebied en in de Kaukasus. Delegaties van zeven verschillende republieken woonden het kongres bij: de Russiese Republiek, de Oekraïne, Wit-Rusland, Kazachstan, Azerbeidjan, Letland en Litouwen.

De discussies en besluiten over deze 'nationale kwesties' kwamen op het kongres vanuit een internationalisties perspectief aan de orde en werden niet overheerst door Groot Russies chauvinisme. Maar iedere keer als het vraagstuk van de nationaliteiten aan de orde kwam, steeg toch de spanning in de zaal. Verschillende malen probeerden delegaties de voorzitter van het kongres zover te krijgen dat een verklaring tegen de blokkade van Litouwen ter stemming kwam. Dit werd geweigerd vanuit het argument 'dat er meer belangrijke zaken' aan de orde waren. Dit leidde op haar beurt weer tot geschreeuw dat de voorzitter 'tegen Litouwen is'.

De verklaring die de inval in Azerbeidjan door de leiding van de CPSU veroordeelde en onmiddellijke terugtrekking van troepen uit Bakoe eiste, veroorzaakte eveneens veel tumult. Sommige delegaties adviseerden de kongresgangers zich te onthouden op dit punt vanwege 'te voortijdige beoordelingen', notabene vier maanden na de interventie! De meerderheid nam de verklaring over Azerbeidjan

echter aan. Ook een andere verklaring bevatte een veroordeling: de vakbond van officieren in het Rode Leger vroeg om het aftreden van de minister van Defensie Yasov, vanwege de massa-slachtingen in Tbilisi en Bakoe. Tevens bevatte deze verklaring een aanval op het militair-industrieel complex als één van de belangrijkste oorzaken van armoede in de Sovjet-Unie. Ook het stakingsrecht voor arbeiders in de defensie-industrie werd aan de orde gesteld.

De voorzitter van de Letse Arbeiders Vakbond betrok bij deze discussie nog een ander aspect: *"we moeten in ons organisatie-model ermee rekening houden dat de Baltiese staten onafhankelijkheid eisen. Daarom verdient onze organisatie een internationale status, zodat de organisaties van deze staten bijvoorbeeld bij ons kunnen aansluiten."* Een spreker uit Litouwen, die met applaus werd begroet, voegde daar aan toe: *"de konservatieven denken dat de banden met de Baltiese staten nu verbroken worden. Dat is onzin: onze bevrijding betekent geen breuk met de bewegingen in Rusland."* Dit standpunt sloot aan bij de Russiese delegaties. Het amendement over internationaal lidmaatschap werd uiteindelijk zonder veel problemen overgenomen.

Op haar laatste dag werden niet minder dan 15 resoluties over centrale politieke vraagstukken in de Sovjet-Unie in stemming gebracht. Sommige resoluties hadden betrekking op 'lokale' onderwerpen, zoals de solidariteit met de stakers in kresjes in het gebied rond de Koezbass of de steun aan het Siberies dagblad Nasja Gazeta dat door de plaatselijke burokraten met sluiting werd bedreigd.

Herdenking slachtoffers massaslachting

In een historische resolutie werden de slachtoffers van een bloedbad uit 1962 herdacht. In dat jaar werd een arbeidersdemonstratie in Novochoerkassk onder leiding van Chroetsjov door het leger neergeslagen. Men eiste volledige rehabilitatie van de slachtoffers. Een resolutie over het crimineel trage optreden van de regering na de Tsjernobyl-ramp in 1986 leidde tot een discussie over kernenergie in het algemeen. Sommige sprekers eisten volledige stopzetting van de bouw van nieuwe centrales en het organiseren van een referendum over de toekomst van deze energiebron in de USSR.

Andere resoluties hadden betrekking op de oorzaken en gevolgen van de economiese crisis in het land. Daarbij werden scherpe aanvallen gedaan op leiding van partij en staat. Er werden verschillende anti-burokratische eisen geformuleerd zoals een opheffing van alle partijstructuren in fabrieken en van alle privileges en geheime voorraden voor de burokraten.

Ten aanzien van de organisatie van de landbouw eiste het kongres dat alle bezittingen die nu in het bezit zijn van het agro-industrieel complex Agropom worden overgedragen aan de lokale sovjets.

Op het kongres werd geen poging gedaan om de fundamente van een economies en sociaal programma voor de nieuwe organisatie te ontwikkelen. De kwestie van zelfbestuur in de fabrieken en in het openbaar bestuur kwam nauwelijks concreet aan de

orde. Ook het idee van steun aan verzet tegen gevolgen van de nieuwe markt-hervormingen was geen punt van aandacht op het kongres. Dit kan zeker een zwakte worden genoemd omdat deze kwestie onvermijdelijk een uitdaging gaat worden voor alle arbeidersorganisaties in de Sovjet-Unie.

Een politiek zeer interessant debat werd gevoerd over de verdediging van de rechten van arbeiders. De verklaring hierover werd gesteund door de linkervleugel op de konferentie.

Resolutie eist klasseonafhankelijkheid

De resolutie constateert dat de rechten van arbeiders op bijvoorbeeld de verkiezing van managers een farce zijn. Er werd een pleidooi gehouden voor het principe dat de arbeidersbeweging binnen de bredere democratische bewegingen haar onafhankelijkheid in de gaten moet houden. Tot slot werden deze uitgangspunten verbonden aan het belang van zelfactiviteit en zelforganisatie op fabrieksnivo. Arbeiders zouden eigen vergaderingen, demonstraties, stakings- en arbeiderskomitees moeten organiseren.

Deze resolutie veroorzaakte een woedende reactie bij degenen die bij de formulering van de slotverklaring waren betrokken. Uiteindelijk werd de resolutie door een meerderheid verworpen.

Op het kongres bleek zich een linkervleugel te hebben gevormd, bestaande uit groepen en individuen uit Moskou, de delegatie uit de Oeral en enkele vertegenwoordigers uit de mijngebieden. We kunnen konstateren dat deze vleugel, die 25 procent van de gedelegeerden omvatte, nog geen duidelijk alternatief vormt voor de meerderheid, maar eerder als een los verband van overeenkomstige politieke visies gezien moet worden. Gezien de korte tijd waarbinnen nieuwe organisaties zijn ontstaan en gezien de grote geografische afstanden waardoor debat moeilijk is, is dit niet verbazingwekkend.

Binnen de linkervleugel liepen de waarderingen

voor het kongres achteraf ook nogal uiteen. Een leidende figuur uit Moskou was negatief: *"we hebben in feite een vreemde alliantie gezien van delen van de plaatselijke nomenklatura uit de Koezbass met mensen zoals Golikov en Kisljuk en rechtse intellectuelen uit Moskou. Eigenlijk is zoiets schadelijk voor de arbeidersbeweging. Onze resolutie over zelfbestuur en tegen privatiseringen is weggedrukt. We zijn er maar ternauwernood in geslaagd om enkele ultra-liberale opmerkingen uit de slotverklaring te houden, maar een serieuze politieke discussie heeft toch niet plaatsgevonden."*

De organisatoren in de Koezbass evenals de kleinere actiegroepen waren echter tevreden en opgelucht omdat het kongres enige resultaten had opgeleverd, vooral de oprichting van de nieuwe vakbond, de Federatie van Arbeiders (Konfederatsia Truda).

Deze nieuwe organisatie is gebaseerd op het principe van kollektief lidmaatschap. Iedere politieke groep die de oproep van de organisatie onderschrijft, kan toetreden. Het kongres koos een 58 personen tellende raad die de organisaties aanwezig

op dit eerste kongres vertegenwoordigen. Hoogstens drie van hen vertegenwoordigen de ideeën van de linkervleugel. Deze raad zal ongeveer drie maal per jaar bijeen komen en zal een coördinerend bestuur en een voorzitter kiezen op haar eerste vergadering in juni in de Donbass. Tot dat moment hebben vier coördinatoren de leiding in Moskou, Sverdlovsk, de Koezbass en Donetsk.

Toekomst voor de marxisten

Terwijl de beoordeling van het kongres uiteen loopt van enthousiasme en optimisme tot skepsis, had een andere vertegenwoordiger van de linkervleugel een meer uitgebalanceerde mening hierover: *"gezien het type organisaties*

en de onderlinge krachtsverhoudingen op dit moment is de uitkomst van dit kongres geen verrassing. Het ging om zeer heterogene groepen met zowel organisaties van arbeiders, zoals de stakingskomitees uit de mijngebieden, als intellectuele discussieklupjes. De belangrijkste uitkomst van het kongres is de oprichting van de Federatie van Arbeiders. Daarnaast is het heel positief dat we vele nieuwe contacten hebben kunnen leggen en dat er een linkervleugel kon worden gevormd tijdens het kongres."

Hoewel het kongres in Novokuznetsk dus misschien slechts een kleine stap vooruit was voor de arbeidersbeweging in z'n geheel, kan het de open discussie stimuleren en de samenwerking tussen marxisten in de linkervleugel vooruit helpen. ■